

בהוקרה מתנועת המושבים בישראל

המייסדים

כרם מהר"ל | 1949

בחודש אוקטובר 1949 תם השיתוף הכלכלי, והמושב, שקבל את השם "כרם מהר"ל" בסוף יולי, היה למושב עובדים. את השטח המשותף חילקו וכל משפחה קבלה משבצת של 25 דונם לעבוד חקלאי, 2.5 דונם צמודים לבית עבור רפת ולול, פרה ו"חצי סוס" - סוס או פרד בו התחלקו שתי משפחות, החיים הקשים והלחץ הכלכלי נתנו את אותותיהם - גל נטושות פקד את המושב בראשית שנות ה-50, יותר ויותר חברים פנו לעבד בחוץ בעודם ממשיכים להחזיק את משקיהם. הניגוד בין צרכי חקלאים במשרה מלאה ו"חצי חקלאים", והבעיות בחלוקה צודקת של צרכי החקלאים השונים, גררו אספות מושב סוערות במיוחד.

חיי הרוח, החברה והתרבות התנהלו תוך התגברות על כל המחלוקות הפנימיות. בשבתות פקדו את בית הכנסת החברים הדתיים, בחגים הגיעו שומרי המסורת, וביום כפור מלאו אותו המתפללים. בית הספר והגן שכלו במבנים שנותרו מן הכפר הערבי, המורה שלימד בהם התגורר בכרם מהר"ל ורק בכתות הגבוהות עברו הילדים ללמד בבתי הספר האזוריים. פאני גולדה ראדה לימדה נגינה בפסנתר, אקורדיון וחליל, ופעם בשנה נערך בבית קונצרט תלמידים להנאת ההורים ושאר התושבים. בראשית שנות החמישים הוקם בקצה הכפר מוסד חינוכי ייחודי לילדים מוגבלים בשם "תל-שחר" ע"ד ד"ר אליעזר יוזמן שניהל בבאול בית יתומים בתקופת מלחמת העולם השנייה. משפחתו התגוררה במושב ובמוסד עצמו עבדו כמה מן התושבים, אם כי "כמוסד למפגרים" בעל סטיגמה שלילית עורר הסתייגויות.

בתי הקבע של המושב נבנו בשלבים שהסתיימו רק באמצע שנות השישים. בינתיים התושבים גרו בבתי הכפר הערבי ללא תשתיות מסודרות של חשמל ומים זורמים. המרחק מן הכביש הראשי והתחבורה הציבורית המוגבלת הוסיפו לקשיי החיים היום יומימיים והפרנסה. מאתיים משפחות באו והלכו במשך שני העשורים הראשונים למושב ועד אמצע שנות השישים נותרו במושב 44 משפחות בלבד. בראשית שנות השבעים החלו להגיע למושב משפחות צעירות, משפחות הבנים שעזבו את המושב החלו לחזור, והמצב החברתי התייצב. בתחילת המילניום הוקמה ההרחבה של תושבים חסרי נחלה ששילשה את מספר המשפחות שמתגוררות במקום. כיום במושב מתגוררות כ-200 משפחות שמהן רק חלק קטן מתפרנס מחקלאות ורובן מתפרנסות בעבודות מחוץ למושב. גני הילדים ומגרשי המשחקים השוקקים במרכז המושב, החניגות ויתר פעילויות הספורט והתרבות - מצביעים על קהילה פעילה ותוססת.

כרם מהר"ל - עפ"י הספר שישים שנות מושב מאת שלומי רוזנפלד
ראשיתו של מושב כרם מהר"ל הוא ב"בריגדה הצ'כית", כוח צבאי יהודי שהוקם ב-1948 על אדמת צ'כיה ונועד לסייע למדינת ישראל הצעירה במלחמתה. היוזמים היו חיילים וקצינים יהודים בצבא הצ'כי בהנהגתו של הקצין שמשון שכטה. בראשית יוני 1948 נפגשו עם הציר הישראלי בצ'כיה, אהוד אבריאלי, וקבלו את אישורו, ובזכות קשרים בצבא הצ'כי קבלו גם הסכמה עקרונית מן השלטון הקומוניסטי. באוגוסט 1948 הוקם מחנה האימונים מזרחית לעיר פרג ועד סוף הקיץ נרשמו כאלף ומאתיים מתנדבים. בזמן שהבריגדה החלה באימוניה, יצאו לישראל חברי משלחת רשמית כדי להכשיר את הקרקע למושב של החיילים ולחפש מקום להקמתו של ישוב כפרי עבור הנשארים בארץ. במהלך סיוריהם בקרו במורדות הכרמל בכפר "איגויים", שתושביו עזבו אותו במהלך מבצע שוטר ביולי 1948, ובהורו בו כמקום המתאים להתיישבות.

התפתחותה של מלחמת השחרור דחקה את נחיצותו של הכוח שהתארגן אי שם באירופה. חלק מן החברים החליטו לפרוש, אחרים המשיכו להתאמן, וחלק הוסיפו לחלום ההתיישבות את רעיון הקומונה השיתופית. בראשית 1949 הגיעו לארץ כמה משפחות ורווקים בודדים שנותרו מהרעיון הקשה של הבריגדה הצ'כית ושוכנו בבתי עולים הסמוכים להדרה, צבא הגנה לישראל לא היה מעוניין לקבל לשרותיו יחידה צבאית מאורגנת, גם ההתיישבות המובטחת ב"איגויים" הייתה כרוכה בהרבה קשיים ביוורקטיים, אבל בסופו של דבר יצאה לפועל. המשפחות נשארו במחנות העולים בזמן שהגברים הכשירו את הבתים הנטושים באיגויים למגורים. בערב פסח תש"ט עלו המשפחות לכפר.

השמועה על הכפר החדש הגיעה ליוצאי צ'כוסלובקיה בכל מחנות העולים. הראשונים שכבר גרו בו הפצירו בקרובי משפחה להצטרף. הצטרפו גם יוצאי הונגריה וטרנסילבניה והשפות המדוברות בכפר היו צ'כית וסלובקית, הונגרית, אידיש ועברית. בשפות אלה נכתבו הפרוטוקולים של ישיבות המושב, ומודעות הקראות לאספה כללית נכתבו בעברית וצ'כית גם ב-1957.

בחודשי הראשונים התנהל המקום כ"מושב שתופי". האדמה, התוצרת החקלאית וכלי העבודה - היו רכושם המשותף של כל החברים. במפות הקרן הקיימת הוקצה לכפר שטח של 3000 דונם, אבל בהיות הכפר שיתופי לא סומנו חלקות פרטיות של מתיישבים. הוכשר בית כנסת וקופת חולים דאגה לצייד מרפאה שנפתחה מיד בהגיעם למושב של הרופא ומשפחתו.

תנועת המושבים בישראל. שומרים על המרחב הכפרי. שליחות לאומית שהיא זכות